

Св. преподобни Евтимий Велики

Тропар, глас 4

*Весели се ти, неплодна пустиньо, благодушествай ти, неизпитала болки,
защото желаният мъж умножи духовните ти чеда,
насади ги в благочестие, изпита ги във въздържание и съвършенство в добродетелите:
с неговите молитви, Христе Боже, умири нашия живот.*

Кондак, глас 8, подобен: *Яко начатки*

*В твоето честно раждане и в твоята божествена памет творението намира радост,
преподобни,
от многото чудеса благодушествува, от което щедро подай и на нашите души
и ги очисти от скверните грехове за да пеем: Аллилуиа.*

Кратко животоописание

Преп. Евтимий Велики – от Мелитин, Армения, син на благочестиви родители. Възведен в свещенически чин от Мелитинския епископ, отишъл в Иерусалим, основал манастир, събрал братя, имал чудотворен дар, починал на 96 години в 473 година.

† Траянополски епископ Иларион, Пространен православен месецослов, изд. Тавор.

Житие на св. преподобни Евтимий Велики

Този велик подвижник от юдейската планинска пустиня се родил през 377 г. в град Мелитин (Армения) до река Ефрат.

Син на родители, които дълго време нямали деца, той още при раждането си бил посветен на Бога. За образованието му се погрижил един църковнослужител и местният епископ, който го ръкоположил за свещеник и го поставил надзорник на градските манастири.

Иноческото житие допаднало на преподобни Евтимий и при едно поклонение в Йерусалим той се настанил в известната тогава Фаранска лавра. Тук се свързва със своя ученик, преп. Теоклист, с когото се оттегля да живее от 411 г. в източната част на Юдейската пустиня в един скалист планински проход до Йерихонския път, на десет километра от Йерусалим. За жилище им служила една пещера в долината Дабор.

Но мълвата за техните подвизи скоро събрала около убежището им много фарански монаси и други благочестиви люде, които жадували за благодатното ръководство на преподобни Евтимий. Скоро в пещерата се появила църква, а наоколо възникнало монашеско общежитие, на което св. Евтимий станал игумен. Това било основата на бъдещия прочут Теоктистов манастир, който през 420 г. се прославил с едно голямо чудо на преподобни Евтимий Велики.

Един ден братята на тази обител били уплашени от появата на голяма група въоръжени бедуини. Но вместо разбойнически главатар пред тях се явил един разплакан баща. Шейхът Аспевет дошъл да моли св. Евтимий да излекува сина му Теревон. Нещастният младеж страдал от неизлечима болест. Половината му тяло било изсъхнало. Безпомощни останали усилията не само на най-изкусните лекари, но и на други прочути персийски мъдреци и вълшебници.

Терзан от мъчителната и продължителна болест, младият Теревон веднъж си мислел, лежейки на страдалния си одър: "Ще настъпи ли някога облекчение и на моите страдания? Послужиха ли за нещо лековете на всички гръцки и персийски мъдреци? Струват ли нещо баснословията на нашите влхви? Къде е силата на нашите богове? Никой и нищо не ще ми помогне, ако не ми изпрати Своята помощ истинския Бог! Боже велики и страшни, Който си сътворил небето и земята, смили се над душата ми и ме избави от болестта!"

Изтощен от своята телесна и душевна мъка, бедният Теревон потънал в трескав сън и имал странно видение. Към него пристъпил човек с дълга прошарена брада и в монашеско облекло, който го разпитал за неговата болест.

- Ще се обърнеш ли към Бога, ако Той те излекува?

- Ще се обърна! - отвърнал обнадееденият момък.

- Аз съм Евтимий и живея в Юдейската пустиня между Йерусалим и Йерихон. Дойди при мене и Бог ще те изцели чрез мене!

Като разбрали причината за идването на бедуините, монасите повикали своя игумен и преподобни Евтимий изслушал разказа на шейха Аспевет. Великият старец се доближил до болния Теревон, помолил се за него, осенил го със светия кръст и младежът веднага оздравял и почнал да прославя Бога. Изумените араби се хвърлили в нозете на Божия угодник и го помолили да ги кръсти, като изповядали вярата си в християнския Бог. Св. Евтимий просветил простите им души с истините на вярата и като се убедил в искреността на тяхното обръщане, покръстил цялото им племе. Получил името Петър, Аспевет станал техен епископ и апостол, а неговият брат се постригал в монашество и подарил цялото си богатство, което преп. Евтимий употребил за манастирските строежи и за помощи на бедните.

Излекуването на Теревон и покръстването на бедуините толкова прославило неговата обител, че св. Евтимий не могъл да живее повече тук. Бог му открил да не възпира заселването на

търсещите спасение и затова великият подвижник оставил за игумен преподобни Теоктист, а самия той, придружен от ученика си Дометиан, се оттеглил в пустинята Рува при Мъртвото море и устроил малка църква върху развалините на Гиркановата крепост Марда. Любимият ученик на св. Евтимий св. Сава Освещени преустроил това място в крепостен манастир в 492 година.

В 423 година Евтимий се уединил в пустинята Зиф и се настанил в същата тъмна пещера, в която някога Давид се скрил от Саул. Жителите на Аристубула, на осем километра южно от Хеврон, измъкнали отшелника от пещерата и му построили църква с манастир, в който той обърнал мнозина манихеи.

Преподобни Евтимий Велики и оттук избягал и заел една пещера на три мили от Теоктистовия манастир, който вече се бил превърнал в една разширена Евтимиева гора. Оттук Евтимий развил огромна душеспасителна дейност, в резултат на която била открита за бедуините специална епархия начело със споменатия еп. Петър.

С усърдие св. Евтимий съдействал за внедряване решенията на III Вселенски събор в Ефес от 431 г. против Нестория (несторианство) и на IV Вселенски събор в Халкидон от 451 г. против Евтихий. Той обърнал към православието съпругата на Теодосий II императрица Евдокия, която поддържала монофизитството.

Деветдесет и шест годишният преп. Евтимий Велики предумнал смъртта си преди началото на Великия пост. На братята, които се събрали да го изпратят по обичая за пустинята, той казал: "Няма да излизам в пустинята. Ще прекарам с вас първата седмица, а в събота посред нощ ще си замина от вас." Той умрял на 20 януари 473 година.

Неговият последен съвет към иноците бил:

- Преди всичко имайте любов помежду си, защото каквото е солта за храната, това е любовта за добродетелта: добродетелта се узнава чрез любов и смирение. Внимавайте, пазете в чистота вашите тела и души! Пазете устава на светата Църква! Помагайте на страдащите! Ако падне в изкушение някой от братята, наставлявайте го, подкрепяйте го! Вратите на манастира да бъдат отворени за бедни и странници! Всичко, що имате, делете с тях, и Господ няма да ви остави със Своята милост!

При разкопките на неговата знамените лавра в 1929 г. била разкрита неговата надгробна църква.

© *Жития на светите*. Синодално издателство, София, 1991 година, под редакцията на Партений, епископ Левкийски и архимандрит д-р Атанасий (Бончев).

Житие на преподобния наш отец Евтимий Велики

Преподобният Евтимий произхождал от град Мелитина, в Армения, близо до Ефрат. Родителите му Павел и Дионисия, и двамата християни, произлизали от знатен род и били украсени с добродетели. В продължение на много години те били бездетни, за което дълбоко скърбели. Като посещавали намиращата се близо до града църква на свети мъченик Полиевкт,

те винаги се молили на Бога да се развърже тяхното безчадие. И когато една нощ пребивавали в усърдна молитва, към тях дошло някакво божествено видение и те чули:

- Утешете се, защото Бог ви дарява син, единоименен на утешението, защото при раждането му Бог ще подаде утешение на църквите Си.

След това видение Дионисия заченала син, когото още преди раждането родителите обещали да посветят на Бога. И ето, родил им се син и те го нарекли Евтимий. В онова време на изток царувал Валент, а на запад - племенникът му Грациан.

За Христовите църкви, смущавани от арианите, още нямало мир и тишина. Започвайки от времето на царуването на Констанций, Константиновия син, до самата смърт на Валент, православните в продължение на почти четиридесет години търпели преследване и насилие. А когато се родил свети Евтимий, всички скърби на светите църкви се превърнали в утешение и радост: не се навършили и пет месеца от раждането на Евтимий и нечестивият император Валент бил победен от варвари, които опустошавали Тракия, и по време на бягството си, скривайки се в едно селище близо до Адрианопол, в плевня, изгорял. По такъв начин нечестивецът загинал от временния огън, който бил за него като че ли преддверие към вечния. С погибелта на този нечестив цар погинала и цялата арианска сила и скоро, с встъпването в царуване на Теодосий Велики, за светите църкви настъпили тишина и мир.

След кратко време бащата на Евтимий починал. А Дионисия, в изпълнение на обета си, посвещавайки своя син на Бога, както някога Ана - Самуил, довела момчето при своя брат, презвитер Евдоксий, който бил духовен отец на епископа на Мелитинската църква Отрий. А Евдоксий завел момчето при епископа и му разказал всичко за него: как след някакво божествено явление и глас било дадено на безплодни родители заради усърдната им молитва и че то още преди раждането било обещано за служение на Господа. Епископ Отрий, като чул това и се удивил на разказаното, казал:

- Наистина Божият дух почива на това дете.

Като приел момчето при себе си вместо син, Отрий усърдно се грижил за неговото обучение, възлагайки това дело на двама учители от клириците, Акакий и Синодий, мъже благоразумни и добродетелни, от които всеки впоследствие, в свое време, бил епископ на същата църква. Когато блаженият Евтимий изучил добре божествените книги, епископът го поставил за четец, а майка му, блажената Дионисия, която с непрестанно усърдие служела на Бога, посветил за дякониса на своята църква.

След това свети Евтимий, от юношество известен със своя добродетелен живот и непорочно девство, като преминал всички нисши църковни степени и бил вече монах, посветили в сана на презвитер. Заедно с това му била възложена, макар той и да не искал началстване, и грижата за манастирите, намиращи се в онзи град, тъй като от детство той обикнал монашеството и безмълвието. Затова преподобният често пребивавал в манастира на свети мъченик Полиевкт, който се намирал на известно разстояние от града. А в дните на светата четиридесетница се отдалечавал в една пустинна планина и там се предавал на безмълвие сред подвизи и трудове, известни само на Бога. Съзнавайки, че настоятелството и управлението на манастирите препятстват безмълвието му, и избягвайки заедно с това човешката слава, преподобният в

двадесетата година от своя живот тайно отишъл в Йерусалим. Като се поклонил на честния кръст и Христовия гроб и на другите свети места, той посетил светите отци, живеещи в околната пустиня, и като разгледал живота и добродетелта на всеки, се постарал да им подражава. След това отишъл във фаранската лавра, която отстояла на шест поприща от светия град, и като намерил извън манастира една пуста килия в уединено място, са заселил в нея, без да има абсолютно нищо; като се научил да плете кошници, той се хранел от труда на ръцете си. И така, освободил се от всяка земна грижа, той имал само една – как да угоди на Бога.

Преподобният Евтимий не искал да има съжители на мястото, където безмълвствал, и затова не създавал нито киновия, нито лавра, но отправял идващите при него за пострижение в манастира при преподобни Теоктист; също, ако някой му донасял нещо за телесните нужди – всичко препращал в манастира. А когато Бог благоволил да засели онова място с много монаси, то във видение заповядал на преподобния да не прогонва идващите при него за спасение. Веднъж при него дошли трима братя по плът, родом кападокийци, възпитани в Сирия: Козма, Хризип и Гавриил; те горели духом за духовно усъвършенстване. Но старецът не искал да ги приеме затова, че обичал своето безмълвие, освен това те били млади, а най-младият от братята, Гавриил, от майчина утроба бил скопец и по лице приличал на жена. Тогава през нощта преподобният имал някакво божествено явление, в което към него прозвучал глас:

- Приеми тези братя, защото Бог ги изпрати и занапред не отклонявай никого, който иска да се спаси.

Тогава светецът ги приел и казал на най-големия от тях – Козма:

- Ето аз ви приемам, както ми заповяда това Бог; но направи и ти каквото ти наредя: не позволявай на най-младия брат да излиза от килията, за да не го вижда никой от другите братя: понеже не подобава на женско лице да живее в лаврата, за да не се повдигне против някого вражия битка.

След това светецът му предрекъл онова, което ще последва.

- Както мисля – казал той, – ти ще бъдеш тук недълго: защото Бог иска да ти връчи епископството в скитополската църква.

Това предсказание впоследствие се сбъднало.

След това преподобният започнал да приема всички идващи. Така той приел Домнин, родом от Антиохия, племенник на Йоан, антиохийски архиепископ; приел и други трима братя мелитинци, племенници на онзи Синодий, който заедно с Акакий бил любител на Евтимий, с имена Стефан, Андрей и Гаиан, след това Йоан, раитски презвитер, Анатолий и Таласий, също Кирион от Тивериада, презвитер на църквата „Свети мъченик Василий“ в Скитопол. Като ги приел, преподобният наредил на епископ Петър да им направи неголеми килии и да приготви църква с цялото възможно благолепие. По такъв начин той устроил лавра, по образ на фаранската. И в лаврата дошъл иерусалимският патриарх Ювеналий със свети Пасарион, който тогава бил хорепископ, и с Исихий, презвитер и църковен учител, и осветил лавърската църква. Свети Евтимий тогава бил на петдесет и две годишна възраст. Патриархът поставил и

двама дякони за лаврата – Домитиан и Домнин, а презвитери били Йоан и Кирион. Великият Евтимий се радвал духом за освещаването на лаврата му, а особено затова, че се видял с патриарха, преосвещения Пасарион, и с Исихий благослова, които били преславни светилници. Но не се навършили още седем месеца и свети Пасарион починал, бидейки в дълбока старост.

В седемдесет и петата година от живота на преподобния Евтимий бил четвъртият Вселенски събор в Халкидон против Диоскор, нечестивия александрийски патриарх. На събора присъствали и някои от учениците на преподобния, удостоили се с епископския сан: Стефан, епископ на Иамния, и Йоан, Сарацински епископ, приемникът на Петър Аспевет; като записали определенията на Халкидонския събор, те ги предали на своя авва, свети Евтимий. Той приел изповядването на вярата, изложено на Халкидонския събор, признал го за православно – мълвата, че великият Евтимий ще последва Халкидонския събор се разнесла бързо из цялата Палестинска пустиня и между всички монаси, от които мнозина вярвали неправославно. В същото време в Палестина дошъл някой си еретик Теодосий, на вид – монах, а в действителност – нечестивец, изпълнен с лъжеучението на Евтихий; той произнесъл хули за светия Халкидонски събор, твърдял, че като че ли на него била отхвърлена догмата на православната вяра и възстановено Несториевото лъжеучение, и разпространявал много други непристойни и лъжливи творения. В Палестина тогава се намирала царица Евдокия, съпруга на благочестивия цар Теодосий Младши; след смъртта на своя мъж тя живеела в светите места. Еретикът Теодосий отначало увлякъл царица Евдокия към отхвърляне на Халкидонския събор; след това заразил с ереста си много пустинни отци и ги направил свои единомишленици. След това с множество прелъстени монаси повдигнал бунт против патриарх Ювеналий и настойчиво го убеждавал да отхвърли постановлението на Халкидонския събор, а когато той отказал, го свалили от патриаршеския престол. И Ювеналий отишъл в Константинопол при цар Маркиан, а Теодосий, опирайки се на съдействието на царица Евдокия и силата на заслепените от ереста монаси, които му помагали, седнал на патриаршеския престол и причинявал много зло на православните. От епископите и клириците, които не искали да имат общение с него, едни низвергвал, други мъчил и убивал и вече увлякъл след себе си всички палестински монаси, освен тези, които били в манастирите на преподобния Евтимий: като имали пред очи примера на своя отец, те твърдо стоели в православието. Лъжепатриархът Теодосий употребявал много старание да доведе преподобния до общение със себе си – чрез непрестанни пратеничества при него, молби и заплахи и с всякакви средства се стараел да го привлече към своята ерес. Но преподобният не бил уловен от вражите мрежи и не се поколебал от лукавството му. Обременявайки се всеки ден от изпращаните коварни молби на Теодосий, той събрал братята и като им заповядал усърдно да се пазят от ереста и да се държат твърдо в православието, се оттеглил в голямата пустиня. Мнозина от братята също постъпили така, избягвайки притесненията от страна на еретиците, и подражавайки на своя отец, те отишли в пустинята.

След многото и безчислени свои трудове преподобният Евтимий се приближил към блажения си край, който предвидял по Божие откровение.

Като казал това, преподобният пуснал всички, освен Домитиан. Преживявайки в олтара три дни, починал с мир в съботната нощ и бил причислен към своите отци, преживявайки на земята деветдесет и седем години. Това станало на 20 януари. Вестта за смъртта му незабавно се разнесла по цяла Палестина и от всички манастири и пустини се стекли монаси, сред които

бил и великият Герасим, и се събрало голямо множество народ. Пристигнал и светейшият патриарх Анастасий с целия си клир. Поради множеството народ било невъзможно да се погребее честното тяло на преподобния до деветия час, докато накрая, по нареждане на патриарха, войници не отстранили народа и тялото на светеца било тържествено погребано. Всички плачели заради раздялата с него; особено неутешимо плачели за него дошлите от Нитрия Мартирий и Илия, които впоследствие заемали патриаршеския престол в Йерусалим, съгласно пророчеството на светеца: тъй като след Анастасий на престола встъпил Мартирий, след Мартирий бил Салюстий, а след него – Илия, както пише за това в житието на преподобни Сава. А блаженият Домитиан, ученикът на великия Евтимий, не се отдалечил от гроба на своя авва шест дни и нощи; при настъпването на седмия ден му се явил през нощта във видение свети Евтимий, радостен, със светло лице, и му казал:

– Ела в пригответия ти покой, защото Владиката Христос бе измолен да бъдеш с мен.

Изпълнил се с неизречена радост, Дометиан известил на братята за това. Идвайки с радост в църквата, предал духа си на Господа и бил погребан при гроба на своя отец. След преставянето на преподобния наш отец Евтимий, при гроба му ставали много чудеса и се подавали изцеления за слава на прославяния в Светиите Бог, Отец и Син и Свети Дух. Амин.